

Výzkum zaměřený na zjišťování názorů a postojů obyvatel na otázky spojené s problematikou kriminality a její prevencí

Úvodem

Pro správné fungování preventivních programů a opatření na státní, regionální i místní úrovni je třeba znát i názory občanů na jejich užitečnost, jakož i míru jejich znalosti a využívání. Výsledky podobných dotazování mohou významně pomoci municipalitám, policejním složkám, krajským i státním orgánům k lepšímu zacílení preventivních aktivit.

V předchozích výzkumech, zaštitěných Odborem prevence MV ČR a prováděných Institutem pro kriminologii a sociální prevenci, byla věnována pozornost různým pohledům na otázky prevence. Respondenti se vyjadřovali jednak k významu různorodých preventivních programů, které jsou uskutečňovány ve veřejném prostoru, jakož i k preventivním akcím, které uskutečnili na ochranu svého zdraví a majetku. Bez zajímavosti nejsou ani výsledky, které vypovídají o stupni sociální distance mezi respondenty a některými zařízeními veřejného zájmu (kulturní středisko pro minority, policejní stanice, výchovný ústav pro mládež, kontaktní centrum pro drogově závislé apod.). Dále si výzkum všiml i tendence respondentů spojovat výskyt kriminality s určitými skupinami občanů.

V minulosti byly pravidelně pokládány také otázky, směřující k zjištění, jaké zkušenosti mají respondenti s trestnou činností, a zda ji nahlásili policejním orgánům. Tyto položky byly v současném cyklu výzkumů vypuštěny, neboť IKSP uskutečnil v roce 2018 rozsáhlou samostatnou viktimitační studii¹. Zůstaly však zachovány dotazy na míru obav respondentů z toho, že by se mohli stát v blízké budoucnosti obětí násilné či majetkové kriminality. Otázky směřovaly k posouzení toho, zda a do jaké míry považují respondenti Českou republiku za bezpečnou zemi.

Výzkum, o jehož výsledcích pojednává tento text, vznikl jako poslední z cyklu navazujících výzkumných akcí, provedených v letech 2017 – 2020. Vždy byly provedeny metodou CAPI - osobního dotazování („face to face“) s využitím počítače na reprezentativním vzorku obyvatel ČR ve věku 15+. V letech 2017 a 2020 se jednalo o velké výzkumy s velikostí vzorku přes 3000 osob a v letech 2018 a 2019 byla provedena menší omnibusová šetření o rozsahu cca 10 otázek na vzorku 1000 osob.

---

¹ Roubalová, M. a kol: Oběti kriminality. IKSP, Praha 2019

A ještě důležitá poznámka: sběr dat v poslední vlně (2020) proběhl během relativního letního „uvolnění“ během koronavirové krize a souvisejících opatření. Zda, a případně jakým způsobem měla tato mimořádná celospolečenská situace vliv na odpovědi respondentů, nelze v tuto chvíli spekulovat.

Některé vybrané poznatky

- **Prevence kriminality**

Znalost preventivních aktivit je mezi občany nízká, jen 17 % si vybavuje nějakou aktivitu konanou v okolí svého bydliště. Povědomí je vyšší mezi lidmi s vysokoškolským vzděláním. Nejčastěji konkrétně uváděnými jsou přednášky pro děti a mládež a aktivity typu dohledové služby (posílení hlídek v ulicích, asistenti policie, instalace kamerových systémů).

Polovina lidí, kteří nějakou preventivní aktivitu znají, se jí i osobně zúčastnili. Nejčastějším typem navštívené preventivní akce jsou různé přednášky pro děti a aktivity podporující ochranu majetku – čipování kol, zabezpečení bytů apod.

Pro **zvýšení své bezpečnosti** dodržují občané nejčastěji několik zásad: mají povědomí o tom, na koho se v případě potíží obrátit - ví, kde je nejbližší stanice policie (63 %) a znají telefonní čísla na krizové linky (55 %), nepouští podomní prodejce nebo cizí lidi do bytu (62 resp. 59 %) a chrání si své soukromí a majetek i na internetu - PC chráněn antivirem (45 %), neotevírají podezřelé maily (60 %), nesdílí na internetu osobní údaje (49 %).

Za **důležité aktivity v oblasti prevence** považují lidé především zvýšení počtu hlídek v ulicích (souhlas vyjadřuje 89 %), podporu organizací sdružujících mládež (85 %), větší monitoring veřejného prostranství (84 %), zlepšení veřejného osvětlení a zřizování hřišť pro volný čas (shodně 83 % občanů). Naopak jako nejméně důležité vnímají Češi integrační programy pro cizince a pro Romy (62 % resp. 59 %). Ve srovnání s rokem 2017 můžeme pozorovat celkově mírně nižší podporu preventivních aktivit, nicméně rozdíly jsou velmi malé.

Více než polovina populace (59 %) je pro **zapojování dobrovolníků** z řad občanů při preventivních aktivitách, nicméně rozhodný souhlas vyjadřuje jen pětina obyvatel (20 %). Ti, kteří se zapojením dobrovolníků souhlasí, by jejich pomoc uvítali především při zajišťování

bezpečnosti v okolí škol (61 %) a při preventivních hlídkách v ulicích (59 %). Stejně tomu bylo i v minulém výzkumu v roce 2017.

- **Vlivy na kriminalitu**

Největší vliv na kriminalitu přisuzují lidé zneužívání drog (54 % hodnotí jejich vliv jako velmi velký) a vzniku sociálně vyloučených lokalit - ghett (48 %).

Negativní vliv má dále bezdomovectví, alkoholismus a příliv cizinců – nejvyšší vliv jim připisuje 37 % resp. 32 % a 34 % obyvatel. Jednotlivým aspektům obecně připisují větší negativní vliv ženy a starší lidé. Pokud se podíváme na srovnání s předchozím šetřením v roce 2017, vidíme, že lidé v současné vlně přisuzují aspektům na prvních místech mírně nižší negativní vliv na úroveň kriminality.

Podle 57 % lidí se na kriminalitě **podílejí určité skupiny obyvatel více**. Ti, kteří si toto myslí, nejčastěji jmenují Romy (63 %), drogově závislé (29 %) a cizince (24 %). V minulých šetřeních z let 2012, 2017 a 2018 docházelo k nárůstu počtu lidí, kteří se domnívají, že na kriminalitě nesou některé skupiny obyvatel větší podíl než jiné, ovšem v aktuální vlně vidíme mírný pokles.

Zkoumáme-li **toleranci ke vzniku různých sociálních institucí** a zařízení vidíme, že nejvíce by lidem vadil vznik zařízení pro migranty (54 % uvádí nejvyšší stupeň škály – silně vadilo), ubytovny pro sociálně vyloučené (49 %) nebo ubytovny pro bezdomovce (44 %). Tolerance k jednotlivým zařízením se snižuje s věkem. Starším lidem by více vadil vznik téměř všech zařízení, kromě kostela, policejní stanice a domova důchodců.

Ve srovnání s předchozím šetřením z roku 2017 se míra tolerance s jednotlivými zařízeními výrazně nezměnila. Mírně více by lidem vadil vznik ubytovny pro bezdomovce nebo zahraniční pracovníky, kontaktního centra pro ohrožené drogami, střediska Probační a mediační služby a nízkoprahového centra pro děti a mládež v blízkosti domova.

- **Vnímání a hodnocení policie**

Přes polovinu populace vnímá všechny hodnocené aspekty jako odpovídající nebo přiměřené. **Nejlépe** jsou mezi občany hodnoceny profesionální schopnosti policistů (jako dobré je hodnotí 45 %) a pozitivně je vnímána také statečnost policistů při zásazích (34 % ji hodnotí jako vysokou).

Naopak **negativně** jsou hodnoceny hlavně početní stavy policistů a jejich pravomoci – ty vnímá jako příliš nízké polovina občanů (48 %) resp. 27 % a špatně je také hodnocena úroveň komunikace policie s veřejností (jako dobrou ji hodnotí pouze 16 % obyvatel).

Obecně můžeme konstatovat, že ženy a starší lidé nad 60 let jsou v případě hodnocení jednotlivých aspektů policie pozitivnější. Při pohledu na vývoj v čase není možné vysledovat nějaké výrazné trendy. Mírně lepší hodnocení oproti roku 2017 pozorujeme u atributu statečnosti policistů při zásazích a snaze policistů aktivně čelit zločinu.

Nejlepší hodnocení z hlediska zajišťování bezpečnosti a pořádku si od občanů ČR vysloužila Policie ČR a to všechny její hodnocené složky (vyšetřování trestné činnosti – 2,4; dopravní policie – 2,5 a pořádková policie – 2,6). Naopak nejhůře hodnotí lidé městskou policii a soudy (průměrná známka 2,9 resp. 3,2 při hodnocení na škále 1-nejlepší až 5-nejhorší).

Většina občanů podporuje **aktivity policie i v oblasti prevence**. Nejčastěji kvitují zvýšenou kontrolu rizikových míst (93 %) a spolupráci se sociálními službami při práci s problémovou mládeží (87 %). Ve srovnání s předchozím šetřením v roce 2017 nepozorujeme téměř žádnou změnu.

Pokud by lidé měli rozhodovat, jaké činnosti policie nejvíce podpořit, jednoznačně by volili **vyšší počty policistů v rámci pořádkové policie v ulicích** (65 %), násilné kriminality (62 %) a drogové kriminality (60 %). Naopak jako nejméně důležitá se občanům jeví podpora počtu policistů chránících důležité objekty a pořádkové železniční policie (shodně 11 %).

- **Občané a úroveň kriminality**

V případě **hodnocení úrovně kriminality** vyjadřuje více než polovina (54 %) občanů názor, že situace je stále stejná jako cca před 3 lety. Přibližně pětina (22 %) hodnotí situaci jako lepší a téměř čtvrtina (24 %) se domnívá, že došlo ke zhoršení situace

Zpracoval 23. 4. 2021 Mgr. Jakub Holas, IKSP

Kompletní výsledky všech výzkumů obsahuje publikace IKSP Bezpečí, kriminalita a prevence:
<http://www.ok.cz/iksp/docs/459.pdf>